

MIJLPALEN

WILLEMIJN VAN SANDICK

MIJL PALEN

**DE CAMINO OP WIELEN
EN WILSKRACHT**

'7OLT

Amsterdam · Antwerpen

Copyright © 2026 Willemijn van Sandick
Voor overname kunt u zich wenden tot Uitgeverij Volt

Omslag DPS Design & Prepress Studio
Binnenwerk Zeno Carpentier Alting

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgeverij. Ook tekst- en datamining van deze uitgave is zonder schriftelijke toestemming van de uitgeverij niet toegestaan.

Voor de productie van de boeken van Uitgeverij Volt wordt alleen gebruikgemaakt van duurzaam en verantwoord geproduceerd papier.

ISBN 978 90 622 2719 8 / NUR 320
www.uitgeverijvolt.nl

Met liefde en wilskracht de Himalaya verzetten

INHOUD

Hoe het begon	7
De eerste etappe: van Den Haag naar Parijs	13
De zomer van goede moed	71
De tweede etappe: van Parijs naar (bijna) Bordeaux	83
De tweede ziekenhuisopname	119
De winter van Papendal	133
De derde etappe: van Françoise naar Burgos	139
De zomer van pas op de plaats	183
De vierde etappe: van Burgos naar Santiago	189
En nu?	223
Dankwoord	227
Nawoord Menno	233
Reacties van betrokkenen	234

HOE HET BEGON

Menno en ik hebben elkaar leren kennen via een datingsite.

Onze eerste afspraak was in eetcafé Pavlov in Den Haag. We deelden die avond al snel levensverhalen. Over onze scheidingen. En over hoe we woonden: Menno op zijn schip, ik in een statig pand uit de negentiende eeuw in de ambassadebuurt van Den Haag. Ook over ons werk: Menno werkte als binnenvaartschipper na een verleden als projectmanager scheepsbouw, ik als belastingadviseur met een eigen kantoor. Over onze kinderen: hij twee dochters en twee zonen, ik twee zonen met twee keer na elkaar een pleegdochter erbij. Over sport: Menno had in zijn jonge jaren op topniveau geroeid, ik daarentegen ben nog nooit betrapt op enige aanleg voor sportiviteit.

En we deelden onze mankementen: Menno had drie bypasses; mijn gehoor was niet top en ik had gescheurde kniebanden na twee ski-ongelukken. Ik was ook een maatje te groot, maar dat hoefde ik niet te vertellen, leek me.

Op onze tweede date, in het mooiste restaurant van Dordrecht, bleken we ons allebei een beetje te hebben aangepast aan de ander. Menno had onder uit een scheepskist in zijn kajuit een blazer gehaald, en een stropdas en 'gaatjesschoenen', nog uit zijn studententijd. Ik had achter in mijn kast een grofgebreid vest gevonden dat ik bestempelde als schipperstrui. In het Dordtse restaurant heb je uitzicht op een punt waar drie rivieren bij elkaar komen. Bij binnenkomst vroeg ik enthousiast om een tafeltje bij het raam. De ober verklapte: 'Bij de reservering heeft meneer gevraagd om een tafeltje in een heel rustig hoekje, dus ik had deze tafel voor u in gedachten.' Hij wees naar een donkere hoek achter een pilaar. Voor mij reden te meer om de tafel bij het raam te willen. Menno heeft 'eigenwijs zijn' uitgevonden, maar ik kan er ook wat van.

Menno had na dat etentje een derde afspraak voorgesteld, op een avond dat hij met zijn schip in Amsterdam zou liggen: een glas wijn op de boot, naar het Rijksmuseum, en dan uit eten. Die derde date zei ik af, en daarna nog een keer. Vanwege verjaardagen en andere smoezen. En daarna zei ik alleen tijd te hebben voor even eten op de boot.

‘Eten op de boot?’ sputterde Menno tegen. ‘Maar ik kan helemaal niet koken. Alleen kip tandoori uit een pakje.’

‘Dan eten we kip tandoori uit een pakje.’

Toen ik aankwam bij de boot had Menno wijn klaarstaan en toastjes met zalm. ‘En nou ben ik benieuwd waarom je écht onze afspraken afzei,’ zei hij nog voor de eerste slok. Ik legde het eerlijk uit. Ik wilde niet samen uit in Amsterdam. Mijn turbulente echtscheiding was destijds nogal onderwerp van gesprek geweest in de buurt, en ik hield mijn eerste voorzichtige schreden op het romantische pad liever voor me tot er wat te melden zou zijn. ‘Ik wil best nog weleens afspreken maar dan echt alleen voor een glas, en alleen onzichtbaar met de gordijnen dicht.’ Menno stond op en deed de gordijnen dicht.

Zonder moeite begreep en accepteerde hij de boodschap. Hij was dus niet alleen onconventioneel, stoer en romantisch, maar stemde ook af op mij: hoe fijn was dat!

Op den duur ging ik de meeste weekenden naar het schip, dat dan ergens in Nederland of België lag afgemeerd. Zo was er een avond dat ik de coördinaten van de ligplaats had gekregen met als toelichting: ‘Je komt bij een modderig pad met een slagboom, rij om die slagboom heen. Aan het eind van dat pad, daar lig ik.’ Aan het eind van dat pad lag alleen geen schip. Wel kwam mijn auto vast te zitten in de modder, op

een plek waar in geen velden of wegen een levende ziel te bekennen was. De Google Maps-coördinaten bleken in dat gebied niet zo precies te zijn. Tot mijn stomme verbazing maakte ik me totaal niet druk. Ik belde Menno, legde het probleem op zijn schouders en ging sudoku's maken tot hij zou verschijnen. Ik wist dat hij zijn auto van de boot op de kant zou takelen en zou rondrijden tot hij me zou vinden. Wat heerlijk om zo vanzelfsprekend op iemand te kunnen leunen. Zo werd ons avontuurtje een relatie. Een man die rauw, roekeloos en ongepolijst kon zijn, maar voor mij een en al zorgzaamheid en een rots in de branding. Daar in de modder beleefden we onze eerste Valentijnsdag.

We vierden samen vakanties. Kort nadat we elkaar leerden kennen, had Menno al een rondreis langs Schotse kastelen voorgesteld. 'Ik weet niet of ik al toe ben aan een week samen,' wierp ik tegen.

Menno liet zich niet afremmen. 'Nou, ik boek voor over een maand of drie en ik merk wel of je meegaat.'

Een paar keer voer ik mee op het binnenvaartschip, en was dan een lang weekend schippersvrouw. Ik moet nog erg lachen om die keer dat we in een sluis lagen te wachten en ik in de scheepskeuken ingewikkeld deed met Jamie Oliver.

'Het zal je leven zijn,' hoorde ik een vrouw zeggen; vanaf de kade keek ze meewarig toe. Ze wist niet wat ze miste. Ik denk verlangend terug aan de keren dat

we ergens ver van de bewoonde wereld langs de kant afmeerden, in het groen, alsof we wild kampeerden met een badkamer bij de hand.

Acht maanden na onze kennismaking huurde Menno een kapitein voor het schip en kwam hij zelf bij mij wonen. Het waren zeven mooie jaren. Tot Menno ziek werd en in een paar dagen tijd van 'een beetje grieperig' tot 'terminaal' geraakte. Tegen alle verwachtingen in bleef hij leven, maar aan zijn ziekte hield hij een rolstoel en hersenschade over. Sindsdien doen we ons stinkende best om het leven opnieuw vorm te geven, en we zijn in dat kader naar Santiago de Compostela gefietst.

DE EERSTE ETAPPE: VAN DEN HAAG NAAR PARIJS

Menno is in zijn leven nog nooit ergens voor terugge-
deinsd. Hij begint onze tocht dan ook onbezorgd en
laconiek, wellicht geholpen door een beetje hersen-
schade. Half april 2023 vertrekken we, op de kop af
twee jaar nadat een bacterie hem tot een tweede leven
in een rolstoel dwong.

We staan op de stoep voor ons huis, waar Menno
twee jaar eerder met een hijskraan door een boven-
raam naar binnen werd getakeld om in onze slaapk-
kamer te sterven. Als je te kwetsbaar bent, is het gevaar-
lijk op een schuine brancard: je spieren houden je
botten in je lijf niet meer op hun plaats, en zo wordt
zwaartekracht je vijand. Het ambulancepersoneel
had daarom al in het ziekenhuis besloten de brand-
weer te bellen; dat is kennelijk normaal in dergelij-

ke situaties. De brandweer komt dan met een hijskraan. En als de brandweer er is, komt ook de politie om de straat af te zetten. Onze straat is een drukke, doorgaande weg dus de hele buurt had last van het oponthoud. Al met al waren er veertien uniformen op de been om Menno naar zijn doodsbed te brengen.

De brancard ging gestaag omhoog, tussen de takken van de boom voor ons huis door, terwijl voorbijgangers verbijsterd toekeken. Ik stond volop in de regelstand en tegelijkertijd stroomden de tranen over mijn wangen. Daar vloog mijn man boven mijn hoofd door de lucht, om thuis te komen sterven. Het waren tranen van intense rouw. Ik had Menno gevraagd of de voorkamer beneden ook goed was. Maar hij was – nauwelijks zichtbaar – heel beslist geweest: naar boven. Bijna dood, maar nog even stellig als altijd. En je weigert iemand niet zijn wens als het gaat om de vraag: ‘Waar wil je sterven?’

Buren, collega’s en familie stonden bij elkaar op de stoep. Menno’s kinderen en de mijne waren met verdere familie en vriendinnen druk in de weer geweest om van onze slaapverdieping een ziekenhuis te maken: met een bed voor verpleging in de voorkamer, een ziekenhuisbed in de slaapkamer, bed ernaast voor mij, zuurstofflessen, materiaal voor verzorging van doorligwonden en een afzuigmachientje om de longen schoon te houden. Het hele huis was

zo schoon gepoetst als het nog nooit was geweest. Zo hadden ze voor Menno het onmogelijke mogelijk gemaakt. Met een ladder waarop mijn jongste zoon lag, hadden de kinderen geoefend of het zou gaan met een brancard op de steile trap. Een even lief als mislukt experiment waar ik graag een foto van had gezien. Later vertelde Menno dat in zijn hoofd zijn zoon Bart de ambulancechauffeur was en zijn dochter Noortje de meerrijdende verpleegkundige. Hij was echt ver heen. Vriendinnen Wineke en Jannetje, beiden voormalig huisarts, waren erbij die dag voor medische calamiteiten. De thuiszorg zou pas 's nachts beschikbaar zijn. Ik had hen erbij gevraagd zodat Bart, die verpleegkundige is, bij calamiteiten niet de rol van medicus zou hoeven te vervullen. Het was een zwaarbeladen dag geweest.

De start van onze fietstocht is ook groots, maar dan voornamelijk in mijn hoofd. Twee thuishulpen sjorren voor een laatste keer aan de spanbanden rond de bagage en koppelen de rolstoel met disselboom achter mijn fiets. We nemen afscheid van mijn jongste zoon Florentijn en van mijn collega Elisabeth. Zij zullen thuis en op kantoor onze zaken waarnemen, net zoals zij twee jaar eerder deden toen Menno van het ene op het andere moment ziek werd. Toen hij weken tussen leven en dood balanceerde, en daarna langzaam terugkwam in een nieuw leven met han-

dicaps en kwalen, hielden zij mij uit de wind. En dat zullen zij nu weer doen.

Florentijn is de kunstenaar van de familie, de filosoof, degene die door twee middelbare scholen is gefladderd en veel leraren tot wanhoop dreef. Mijn oudste zoon, Johannes, is altijd de regelaar van ons gezin geweest, en in eerdere levensfasen meermaals mijn steun en toeverlaat. Tijdens Menno's ziekbed kwam hij met zijn vriendin Marrit tijdelijk weer thuis wonen; zo kon hij dagelijks helpen waar mogelijk. Maar hij was ook ondergedompeld in de laatste loodjes van zijn afstuderen. En dus werd Florentijn onze primaire crisismanager. Hij coördineerde alle praktische hulp en zorgde ervoor dat het thuis een herberg was voor alle familie die in de buurt van Menno wilde zijn. Nu, tijdens onze fietstocht, zal hij zorgen voor ons huis uit 1881, waar altijd wat aan mankeert.

Elisabeth is mijn rechterhand op kantoor, die door een overdaad aan verantwoordelijkheidsgevoel boven zichzelf uit is gestegen. Tijdens de coronalockdowns, toen alleen familie bij elkaar mocht zijn, hadden we elkaar geadopteerd zodat zij kon blijven komen. Dat mijn kantoor in het pand naast ons huis zit, was al praktisch toen de kinderen nog klein waren. En nu dus weer, met de zorg voor Menno thuis. Elisabeth zorgt ervoor dat ik, met dagelijks telefonisch contact, op afstand kan werken en aansturen

waar wenselijk, net zoals ik deed tijdens Menno's ziekteperiode.

Onze karavaan staat klaar. Voor mij een gewone e-bike, zo'n stadsfiets voor vrouwen van een zekere leeftijd, met drie standjes ondersteuning en zeven versnellingen. En met een fietstas groot genoeg voor de weekendboodschappen. Dan de rolstoel die met een zelfbedachte disselboom achter de fiets kan. Voor Menno een ligfiets met twee wielen vóór en een groot wiel achter, zijn dierbaar geworden *trike*. Met flinke vering, gewichten onder de pedalen zodat die vanzelf in de juiste stand blijven staan, een kuipstoeltje dat precies in de goede hoek en op gelijke hoogte met de rolstoel is afgesteld, en – het allerbelangrijkste – een turbomotor die er voldoende aan heeft als Menno met zijn benen, al is het dan zonder kracht, de pedalen omwentelt. Hij heeft veertien versnellingen en negen standen elektrische versterking. Aan weerszijden van Menno's achterwiel hangen grote fietstassen en ten slotte trekt hij een volgeladen bagagekar met een grote tent en medische zaken achter zich aan. Mijn tasje met kleren is kleiner dan een laptoptas.

Op zijn eigen wijze is Menno van de rolstoel in de trike geklauterd.

'Kom, gaan we nou?' Hij kan niet wachten.

Met stiekem waterige ogen neem ik afscheid. O help, waar begin ik aan? Dat houd ik verborgen voor Menno, zo is onze verhouding geworden.

Tijdens alle voorbereidingen voor onze fietstocht leek het een mooi avontuur. Maar nu dan echt: in vier etappes – vier reizen van circa drie weken, met tussenpozen van enkele maanden – naar Santiago de Compostela, grotendeels kamperend, met een berg bagage, met een verlamde man die slechts met hulp van de rolstoel in de trike en terug kan klauteren, en met in mijn hoofd een monumentale verantwoordelijkheid voor hem. We zijn geen diehard fietsfanaten en hebben geen idee wat ons te wachten staat. Net als in ons nieuwe leven met Menno's handicaps.

Menno voelt de druk niet. Voor hem is onze tocht niets bijzonders na zijn eerdere avonturen. Vraag hem daarnaar en je hoort over reizen op eigen houtje met zijn zwangere ex-echtgenote door Zuid-Amerika in de tijd van terreurgroep Lichtend Pad. Na enig doorvragen hoor je dan ook over de bomaanslag op de receptie van een hotel waar hij net klaar was met inchecken. Je hoort over parapenten, zelfs over die keer dat zijn landing eindigde met een hartinfarct. Hij zal je dan ook vertellen over het jeugdwereldkampioenschap roeien in Montréal. En je hoort over reizen voor zijn werk als scheepsbouwer naar de meest onwaarschijnlijke verre landen. Hij zal je vertellen over een tocht met de motor naar de Noordkaap. Hoe de Noorse politie inventief snelheidscontroles uitvoert, maar ook vriendelijk de motor van de meerrijdende vriend bij elkaar raapte na diens crash. Of je hoort over mo-

torracen op zonnige buitenlandse circuits, twee keer eindigend in een crash. ‘Ik had een sleutelbeen gebroken,’ zegt hij dan, maar vertelt er niet bij dat hij toen op de hartbewaking lag, met niet alleen dat sleutelbeen, maar ook een gebroken schouderblad en zes gebroken ribben. We ondernemen onze tocht misschien wel omdat voor Menno het leven pas compleet is als je dergelijke reizen kunt blijven maken.

BIJ MIJN VADER IN ROTTERDAM

Van Den Haag naar Delft. Een makkelijke, redelijk groene route langs vriendelijke bebouwing, over een lang fietspad langs het Rijn-Schiekanaal. Op de Markt in Delft lassen we onze eerste pauze in zodat Menno discreet kan katheteriseren onder een jas op schoot. Hij tapt met een slangetje af in een zakje. Fijn te weten dat het zo ook kan, als de wc onbereikbaar is of de nood plotseling te hoog. Buiten de vertrouwde omgeving van thuis worden zulke zaken een uitdaging.

Van Delft gaan we via het graf van mijn moeder – ‘Mam, ik heb een engeltje op mijn schouder nodig’ – door naar Rotterdam. We fietsen langs de Delftse Schie, een riviertje met aan weerszijden voornamelijk uitgestrekte weilanden. Voor stadse mensen als wij dragen weilanden bij aan het gevoel onderweg te zijn. We rijden Rotterdam binnen bij Diergaarde Blijdorp waar voor het eerst de regenkle-